

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور - پژوهشکده اکولوژی خلیج فارس و دریای عمان

عنوان:

بررسی سموم پلانکتونی در
اکوسیستم دریایی استان هرمزگان

مجری:

سیده لیلی محبی نوذر

شماره ثبت

۵۸۰۸۵

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور- پژوهشکده اکولوژی خلیج فارس و دریای عمان

عنوان طرح/پروژه: بررسی سموم پلانکتونی در اکوسیستم دریایی استان هرمزگان
کد مصوب: ۹۴۱۳۲-۱۲-۷۵-۴

نام و نام خانوادگی نگارنده/نگارندگان: سیده لیلی محبی نوذر

نام و نام خانوادگی مجری مسئول (اختصاص به پروژه ها و طرحهای ملی و مشترک دارد): -

نام و نام خانوادگی مجری: سیده لیلی محبی نوذر

نام و نام خانوادگی همکار(ان): محمد صدیق مرتضوی، فرشته سراجی، بهنام دقوقی، غلامعلی اکبرزاده

چماچایی، حسین رامشی، محمد رضا صادقی

نام و نام خانوادگی مشاور(ان): -

نام و نام خانوادگی ناظر(ان): -

محل اجرا: استان هرمزگان

تاریخ شروع: ۱۳۹۴/۷/۱

مدت اجرا: ۳ سال و ۷ ماه

ناشر: موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور

تاریخ انتشار: سال ۱۳۹۹

حق چاپ برای مؤلف محفوظ است. نقل مطالب، تصاویر، جداول، منحنی ها و نمودارها با ذکر مأخذ
بلامانع است.

«سوابق طرح یا پروژه و مجری مسئول / مجری»

طرح/پروژه: بررسی سموم پلانکتونی در اکوسیستم دریایی استان

هرمزگان

کد مصوب: ۹۴۱۳۲-۱۲-۷۵-۴

شماره ثبت (فروست): ۵۸۰۸۵ تاریخ: ۱۳۹۹/۶/۳

با مسئولیت اجرایی سرکار خانم سیده لیلی محبی نوذر دارای

مدرک تحصیلی دکتری در رشته آلودگی دریا می باشد.

پروژه توسط داوران منتخب بخش اکولوژی منابع آبی در تاریخ

۱۳۹۹/۵/۲۶ مورد ارزیابی و با رتبه عالی تأیید گردید.

در زمان اجرای پروژه، مجری در:

ستاد پژوهشکده مرکز ایستگاه

با سمت عضو هیئت علمی در پژوهشکده اکولوژی خلیج فارس و

دریای عمان مشغول بوده است.

عنوان	«فهرست مندرجات»	صفحه
چکیده		۱
۱- مقدمه		۲
۱-۱- ضرورت و اهمیت اجرا		۳
۲- پیشینه تحقیق		۶
۳- مواد و روشها		۱۰
۳-۱- مناطق و پارامترهای مورد بررسی		۱۱
۳-۱-۱- نمونه آب		۱۱
۳-۱-۲- نمونه نرمتان		۱۱
۳-۲- عملیات نمونه برداری		۱۴
۳-۲-۱- سنجش پلانکتون های گیاهی		۱۴
۳-۲-۲- سنجش سموم جلبکی DA و OA		۱۴
۳-۳- عملیات آزمایشگاهی		۱۵
۳-۳-۱- پلانکتونهای گیاهی		۱۵
۳-۳-۲- آنالیز سم		۱۵
۳-۴- روش تحلیل داده و ارزیابی ریسک مصرف		۱۶
۳-۵- تجزیه و تحلیل آماری داده ها		۱۷
۴- نتایج		۱۹
۴-۱- بررسی کیفی و کمی فیتوپلانکتون ها		۱۹
۴-۲- سنجش سموم در آب		۲۵
۴-۳- سنجش سموم در نرمتان		۲۶
۴-۳-۱- سم دو موئیک اسید		۲۶
۴-۳-۲- سم اوکادوئیک اسید		۲۸
۴-۴- ارزیابی ریسک مصرف		۳۰
۴-۴-۱- تعیین مقادیر رهنمود		۳۰
۴-۴-۲- میزان دریافت سم و ارزیابی ریسک مصرف		۳۱
۵- بحث		۳۳

۳۳	۵-۱- شناسایی کیفی و کمی فیتوپلانکتون ها
۳۵	۵-۲- تعیین غلظت سموم OA و DO
۳۷	۵-۳- ارزیابی ریسک مصرف
۴۰	۶- جمع بندی کلی
۴۲	سرواژه ها
۴۳	منابع
۴۷	پیوست
۴۸	پیوست یک: آزمون بررسی نرمال بودن داده ها
۴۸	پیوست دو: مقایسه پراکنش مکانی سموم DA و OA
۴۹	پیوست سه: مقایسه پراکنش زمانی سموم DA و OA
۴۹	پیوست چهار: مقایسه غلظت سموم DA و OA مابین گونه های نرمتن
۵۰	چکیده انگلیسی

چکیده

استان هرمزگان، از یک سو با دارا بودن منابع غنی آبزیان از تامین کنندگان پروتئین دریایی در ایران است و از سوی دیگر با نرخ بالا و رو به رشد توسعه صنعتی و شهرنشینی روبرو است. این فرآیند منجر به آزادسازی پساب های تصفیه نشده و یا نیمه تصفیه شده به محیط دریایی شده است. بطوری که دریاها دریافت کننده اصلی پساب های شهری و صنعتی محتوی ترکیبات شیمیایی آلی و معدنی هستند. این ترکیبات در مستعدسازی اکوسیستم دریا برای شکوفایی برخی از گونه های ریز جلبکی، همراه با آزادسازی سموم Okadaic Acid (OA) و Domoic Acid (DO) می باشد. این ترکیبات می توانند وارد زنجیره غذایی دریایی شوند و بر این اساس مصرف کنندگان آبزیان نیز در معرض خطر دریافت سموم از طریق آبزیان آلوده می باشند. متأسفانه در زمینه بررسی کیفی و کمی سموم پلانکتونی در اکوسیستم خلیج فارس و دریای عمان، تحقیقات بسیار محدودی انجام شده است. در تحقیق حاضر هدف بر آن بود تا سموم فیتوپلانکتونی Okadaic Acid (OA) و Domoic Acid (DO) در نمونه های آب و آبری اکوسیستم دریایی استان هرمزگان در دو فصل زمستان سال ۱۳۹۴ و تابستان ۱۳۹۵ بررسی گردند. نمونه های آب از ایستگاه شاهد و چهار ایستگاه مشرف به محل ورود پساب های صنعتی و شهری در شهر بندرعباس به دریا و دو گونه از شکم پایان شامل *Telescopium telescopium* و *Thalessa savignyi* و شش گونه از دو کفه ای ها شامل *Callista*، *Solen vagina*، *Barbatia candida*، *Saccostrea cucullata*، *Circenita callipyga* و *umbonella* از *Pinctada imbricata radiata* از سواحل و خوریات بندرعباس، بندرلنگه و بندر جاسک در زمان جزر آب جمع آوری شدند. آنالیز سموم بر اساس روش آزمون ایمنی آنزیمی (ELIZA) از نوع رقابتی غیرمستقیم صورت پذیرفت و پس از آنالیزهای آماری و استفاده از فرمول های مربوطه، ارزیابی خطر سلامت انسانی انجام شد. گونه های *Pseudo-nitzschia delicatissima*، *Pseudo-nitzschia pungens* و *Pseudo-nitzschia seriata* در تولید سم دوموئیک اسید و گونه های *Dinophysis caudata*، *Prorocentrum Lima* و *Ceratium tripos* در تولید سم اوکادوئیک شناسایی شدند. بیشترین غلظت ثبت شده از سم اوکادوئیک اسید در آبهای منطقه مشرف به خور گور سوزان با مقدار $0/14 \pm 0/56$ میکروگرم بر لیتر بوده است. دامنه غلظتی مشاهده شده از سم اوکادوئیک اسید از $2/38 \pm 59/8$ تا $28/25 \pm 121/96$ و برای سم دوموئیک اسید از $0/85$ تا $38/72 \pm 83/59$ میکروگرم بر کیلوگرم بافت آبزیان مورد بررسی متغیر بوده است. از میان آبزیان بررسی شده در مناطق مختلف، دو کفه ای *Pinctada imbricata radiata* دارای حداکثر غلظت مشاهده شده از سموم مورد بررسی بوده است. همچنین مقادیر رهنمود مصرف سموم جلبکی در استان هرمزگان برای اوکادوئیک اسید و دوموئیک اسید برای اولین بار تعیین گردید و ارزیابی خطر حاصل از توکسین ها به منظور حمایت از سلامت مصرف کنندگان استان هرمزگان نشان داد که در حال حاضر جامعه مصرف کننده تحت ریسک نمی باشد.

واژه های کلیدی: ارزیابی خطر سلامت انسانی، فیتوپلانکتون دریایی، خلیج فارس و دریای عمان، استان هرمزگان، دوموئیک اسید، اوکادوئیک اسید.